

יעקב ישראל דה־האן

המפלצת מסין

לדיק פּוֹרְאֵלְסֵט

Amo e il secreto mio non posso dir¹

1

ג'וֹן פֶּן־פֶּלְזֵן נסע למזרח הרחוק לפני שבע שנים בערך, כשאינו משופע באמצעים, ועתה חזר עשיר בכסף וברכוש. הוא כתב לי את זה, וגם שאל אם אבוא אליו שוב כדי לראות את כל חפצי הפורצלן הסיני והלפה היפאנית המשובחים שלו. כעבור זמן מה נסעתי לבלומֶנְדֶל הסמוכה להָאָרְלֶם, שם התגורר ג'וֹן בגפו בווילה לבנה, שהיכרתי עוד קודם לכן בשל בניינה ומיקומה היפים במיוחד.

2

ישבנו יחד רוגעים באכסדרה מרווחת עם נוף פתוח ועמוק אל המערב, שם כבר ירד הערב. ברגע מסוים הבחנתי בכאב כמה הזקין ג'וֹן וכמה רזה. דיבורו היה דהוי וחסר קול, עסק בעצמו כל הזמן, ומדי פעם, בכוונת מכוון, מתוך נימוס, אמר כמה מלים עלי ועל נסיבות חיי המשתנות. "הֶלֶן", אמר, "אני עשיר... יש לי הרבה כסף והרבה דברים יפים, את כל זה ראית... אבל זה לא נותן לי דבר, ידידי, דבר לא... אהבה נואשת יש לי, חביבי, ואיני יכול להתגבר עליה... באמת לא."

1 "אני אוהב, ואת סודי איני יכול לומר" (איטלקית).

נימה של לגלוג היתה בקולו, ועיניו נפערו לרווחה. היה זה אפוא מצב הרוח, שכפי ששבתי ונזכרתי כעת, פקד אותו לעתים מזומנות גם בשנות העלומים שלנו, כאשר הרבינו לבלות בצוותא.

ג'ון ישב עתה שוב בלא קול ובלא נייע, רפה כוח, כלאחר תשוקה מאפלת. "באמת, צרח בחיוך, "הכל הראיתי לך, עכשיו אני רוצה להראות לך גם את מושא אהבתי... חכה רגע, מיד אביא אותו, בינתיים הדלק את המנורות... בסדר?"

3

חששתי כשיצא. חשתי פחד מרטיט, שהלך וגבר, ככל שארכה היעדרותו של ג'ון. והוא נעדר זמן רב, בוודאי רבע שעה, נדמה לי, אבל אני לא יודע בדיוק, כי בפחדי איברתי את חוש הזמן, וכך נראתה לי השהות ארוכה במיוחד.

סוף סוף חזר ג'ון. לפניו, בשתי ידיו, נשא תיבה חומה. על הדופן העליונה של התיבה ניצב לברו ראש אדם, גדול להחריר. הראש היה סיני בצורתו, עם צמת שיער כבדה במיוחד. והראש חי.

הבטתי בו באימה שטרם היכרתי, בעודי מוטל משותק בכיסאי, וחשבתי: האם נטרפה עלי דעתי... או מה עושה בי ג'ון פן-פלזן?

אבל הוא ישב רגוע לגמרי. עישן, ומיעט בתנועה.

"זהו מושא אהבתי, הלן... הלא כך אומרים... מושא אהבתי," אמר לאט ובכירור.

"אבל אלוהים, מה זה... רק ראש... זה מחליא אותי... תגיד לי כבר, מה זה הדבר

הזה?"

4

"זה לא דבר," אמר ג'ון בהטעמה, "זה סיני בן עשרים בערך... ידידי, זה סיני מאוד מיוחד, וגם נדיר, אני אומר לך... הוא שווה את משקלו בזהב. וזה לא רק ראש, אלא בהחלט אדם שלם... היתר רק נשאר קצת קטן... מוסתר בתוך התיבה..."

בחילה תקפה אותי, ותחושת חולשה, רפיון, בעומק הפלג התחתון של גופי. הראש הביט בי בעיניים עצובות, כהות; הפה העדין חיך. הוא דיבר אל ג'ון, שפה שלא הבנתי ושלא ידעתי לזהות. עמוק אך מענה היה הקול. ג'ון השיב, אף הוא בשפה זרה. ראשי כאב להחריר, ונאנחתי.

"ידידי", אמר ג'ון בכהלה, "אילו ידעתי שהדבר יעורר בך התרגשות כזאת... לא הייתי מראה לך אותה... וזה לא נורא כליכך... דווקא יפה, ואכזרי ומוזר... ודווקא חשבתי שזה יהיה יפה בעיניך... חכה, מוטב שאסלק את זה... תירגע קצת... ואספר לך איך הגעתי לזה..."

5

אז ג'ון סיפר, ואני לא קטעתי את דבריו אף פעם: "הסינים, הלן, הרי הם עם יפה כל-כך... רק באירופה לא יודעים את זה, אגב, את רוב הדברים לא יודעים כאן... בקיצור, לא משנה, אבל בהחלט, זהו העם היפה והמעודן ביותר בעולם. מעל לכל מערכת הענישה שלהם נפלאה, אתה מכיר את עונש מאה הפצעים?... לא?... ובכן, הם יודעים לפצוע אדם מאה פצעים, כל פצע כואב באותה מידה, אתה לא תמות בגללם... ואז הם משלחים אותך לדרכך.

"טוב; ושעשוע אחר של הסינים הוא יצירת מפלצות, ידידי, הם ממש מצטיינים בזה. הסיני הזה, שרק עכשיו ראית, גם הוא מפלצת כזאת שיצרו... ונדירה עד מאוד." הוא המשיך, עליז ומלא חיים, לא לפני שהתבונן בי: "זהו, עכשיו חזרת להיות הלן, ואתה שוב מקשיב ברצון, הלא כן? תיכף נלך לראות שוב את הסיני שלי... כן?" "בקיצור, ייצור מפלצות כזה, זהו עניין הנמשך שנים... אצל המפלצת שלי זה התחיל בשנת חייו השנייה... ורוב המקרים נכשלים... הן מתות עוד לפני שהן מוכנות, בקיצור, לא משנה, הרי סינים יש די והותר, ואת הילדים שהם זקוקים להם – הם חוטפים. אתה יודע איך הם יוצרים מפלצת כמו זו שלי? פשוט מאוד: כשזה היה עוד ילד קטן, הכניסו את כל גופו לסד, כך שלא יוכל לגדול עוד, רק הראש נותר בחוץ, והוא המשיך לגדול כרגיל... ועכשיו הוא מבוגר, הוא בן עשרים-ושתיים. אתה רואה, הלן, זה בכלל לא מסובך... וגם לא אכזרי... זה לא כואב... אלא שהרוב נכשלים, כפי שכבר אמרתי... הסיני שקיבלתי אותו ממנו כבר ניסה את זה עם שלושים ילדים, ושלי הוא היחיד שעלה יפה.

"אתה מבין אפוא כמה יקר ערך ונדיר הוא."

6

"זה לא אכזרי", אמר ג'ון כאילו חלקתי על דבריו, אף על פי ששתקתי כל הזמן. "בי

הוא נוסך תחושה של יופי, ושל משיכה, ובאנשים אחרים אין לי כל עניין... לא חשוב, האין היא נפלאה בעיניך, אותה סבלנות רוגעת של סיני כזה העובד לו עשרים שנה על מפלצת?... הרי צריך להאכיל אותו ולדאוג לניקיונו... הכל; רוב הסינים עושים את זה בשביל הכסף שהם מקבלים עבורו בהצגות, וכד'; אבל לא הסיני הזה, שממנו השגתי את שלי, לו היה די כסף... די והותר... אלא שהוא גידל את המפלצות שלו בעצמו, זה היה נפלא בעיניו... והיו לו הרבה... אבל הופ־קי, כך נקרא האיש הקטן שלי, היה הכי יפה והכי נדיר, והוא עורר בי את ההתרגשות הגדולה ביותר. על כן גם נתן לי אותו צ'ונג־א־פִי... כי, הלן, האיש הזה אהב אותי בצורה נוראה, ואני אותו, על כן גם עזבתי אותו... בקיצור, על כך אפילו איתך אני לא רוצה לדבר... אני מדבר עכשיו רק על הופ־קי, שהוא נדיר כפליים מפני שהוא כלי־כך נבון ומעודן. צ'ונג־א־פִי דאג לכך בעצמו; כל יום לימד אותו, זה היה נפלא בעיניו... ועכשיו הופ־קי באמת נבון דיו. ממש מצחיק לשמוע ראש אדם כזה מדבר על מְנִג־טְסָה וְלֵאו־טְסָה, הוא מכיר אותם לפני ולפנים. הוא קורא סינית ברהיטות, והרי זה קשה מספיק, וגם האנגלית שלו טובה... כל זה עושה אותו נדיר כפליים... אולי חבל שאני לא מוסר אותו לְמְלומְדִים, אבל אני מעדיף לשמור אותו רק לעצמי."

7

נימת דיבורו של ג'ון היתה כזאת, כאילו ציפה עכשיו לתשובות ממני, אבל אני שתקתי, שברירי מהתרגשות, ועל כן המשיך בדיבורו, מהיר, נחפז, עז:

"לפעמים מייאש אותי שהוא כאן... כי אני אוהב אותו... לא משנה באיזה אופן... לא משנה... הייתי צריך להיגעל ממנו, כשהכנסתי אותו לכאן, ממש כמוך... וזה גורם לי לחוש אומלל בגללי־אני. אבל בדרך כלל אני מרגיש נפלא להיות איתו ולקרוא באוזניו. ואולם פעם אחת רציתי לרצוח אותו... אז עמדתי לפניו ורובה ביד... כי הייתי רוצה שימות, כי אני רוצה להיפטר מתחושת המשיכה הזאת אליו... אבל אתה מבין, הלן... הוא כלי־כך רוצה עוד לחיות... הרי זה מה שקוראים חיים... ואז הוא צרח כלי־כך; זה היה נורא, איך שהוא צרח... ואז ויתרתי... טיפשי..."

"אבל אתה מבין באיזה פחד הוא חי עכשיו, הוא לגמרי חסר ישע, לעזוב הוא לא יכול... אין שום איש שיוכל לעזור לו... כן, עכשיו הכל רגוע, אבל אם ארגיש עוד פעם שאני נמשך אליו כלי־כך, ארוצץ את ראשו, פשוט כך."

הוא נאנח ושתק, כי את דבריו סיים:

”אתה רוצה להביט בו יחד אתי? הוא עומד וקורא בפנים... אבל תהיה רגוע... זה באמת חשוב... כן, אתה מוכרח להיות רגוע, ולא לאבד עשתונות בגלל דבר שהוא שום דבר.”

כשנכנסנו לחדר הפנימי עמדה התיבה היפה של המפלצת על שולחן, תחת אורה של מגורה צהובה. באור הזה היה הראש מפלצתי בגודלו. עיניו היו פקוחות ובהו במרחקים. מחברת ארוכה ורחבה, כתובה סינית, ניצבה פתוחה אל מול עיניו.

הופיקי נשא את מבטו אחרי שנכנסנו, וג'ון דיבר אליו תחילה סינית, אחר כך אנגלית, ואז הצטרפתי לשיחה. תחילה נשארנו כשעה רוגעים בחברתו, שהיתה עכשיו נעימה לי, בלא התרגשות וגועל. הופיקי דיבר היטב ובמיומנות על הספרות הסינית העתיקה ועל הספרות האנגלית בת זמננו, שניכר כי ג'ון הקנה לו בה ידיעה מספקת. הוא הכיר את יוֹבֵרְט קֶרְקֶנְט'וֹרֶפּ ואת א' דוֹאוֹסוֹן, ואילו את אוסקר נייילד ג'ון לא הכיר לו.

ואולם, עכשיו ישב ג'ון מדוכרך ללא נייע, ראשו שעון על שמאלו. בשעה האחרונה לא תרם הגה לשיחה. הבשר תחת עיניו הכהות והכבויות נמתח מכאב, וזיעת המצוקה האדומה בקעה ממנו. הוא היה חולה, והוא עמד ליד השולחן, שעליו היה מונח הופיקי.

ג'ון הניח את ידיו סביב הראש הגדול, אחר כך סובב בחטף את חוליות הצוואר הדקות־הרכות, שנאנקו.

הוא רצה את הופיקי.

מהולנדית רן הכהן